

Területfejlesztés a fővárosban

Ma már Budapesten egyetlen üzemet sem lehet úgy fejleszteni, hogy csak a gyárkerítésen belüli összefüggéseket, a szűken vett érdekeket vegyék figyelembe. Ez az elv vonatkozik a főváros közlekedési, egészségügyi és üzlethálózatának fejlesztésére is. A fejlesztéseknél az egész város helyzetét, igényeit és az esetleges korlátozó tényezőket is tekintetbe kell venni. Enélkül nem biztosítható a befektetett pénzeszközök hatékony kihasználása, sőt átmenetileg kapacitásfelesleg vagy más kár is keletkezhet. Budapest egységes fejlődése napjainkban nélkülözhetetlenné teszi az itt működő vállalatok, intézmények egyeztetett, hosszabb távra szóló tervezését. Ezt a célt hivatott segíteni a mind nagyobb fontosságú területi tervezés.

Budapest VI. ötéves területfejlesztési tervét az elmúlt napokban elfogadta a fővárosi tanács. A terv készítésénél figyelembe vettük az ágazati minisztériumok fejlesztési koncepcióit és természetesen az érvényes párt- és kormányhatározatokat, mindenekelőtt a fővárosi vonzáskörzet iparának intenzív és szelektív fejlesztési koncepcióját, valamint az ipari telephelyek megszüntetésére vonatkozó döntéseket. Összességében széles körű, több hónapig tartó, sok száz vállalat, a kerületi tanácsok, országos irányító szervek közreműködésének eredménye a főváros területfejlesztési terve.

A tervezésnél az előző tervidőszak eredményeiből indultunk ki. Ugyanis ebben az időben a korábbiakat meghaladó mértékben fejlődött a főváros lakossági ellátóhálózata. A jelenlegi gazdasági helyzetben, amikor a lakossági jövedelmek alakulását a ténylegesen elért gazdasági eredmények határozzák meg, még nagyobb jelentőségű lett a lakosság életkörülményeinek alakulása: a lakáshelyzet, az egészségügyi és szociális ellátás, az oktatási feltételek és mások. Ezért szükséges a meglévő létesítmények jobb és több oldalú, célú felhasználása, a tanácsi és vállalati kezelési intézmények, például a bölcsődék, az óvodák, a kulturális létesítmények összehangolt működtetése.

A városszerkezet alakítása

A városszerkezet legfontosabb alakítója a tömeges lakásépítés. Az állami lakásépítés kétharmada meglévő területeken folytatódik, míg egyharmada új, zömében szanalásmentes területeken épül. Folytatódik a nagyarányú rekonstrukciós lakásépítés Újpesten, Angyalföldön, Kispesztben, Pesterzsébeten, Rákoskeresztúron, Lőrincen és Csepelen. A kiemelkedő lakásépítés folytatódik a III. kerületben is, ahol a befejeződő békásmegyéri lakótelep közelében új nagy lakótelepek építését tervezik: a Kaszásdűlőn; Káposztásmegyeren városrész nagyságú új lakótelep építése kezdődik, a XI. kerületben pedig a Gazdagréten létesül új lakótelep.

A városszerkezet alakításának másik tényezője a közlekedés, mindenekelőtt a metróhálózat fejlesztését, az Árpád-híd rekonstrukcióját, valamint az M 3-as fő közlekedési út hídra való bevezetése 2x4 nyomtávra való kiépítését is figyelembe véve, minőségi javulás következik be Angyalföld tömegközlekedésében s a főváros északi területeinek összeköttetésében is, beleértve az agglomerációs öveze-

tet. A közlekedési tárca mintegy 3,5 milliárd forintos beruházást tervez a fővárosban: folytatódik a Kelenföldi és a Nyugati pályaudvar rekonstrukciója, befejeződik a Kőbánya-Kispest vasútállomás korszerűsítése, és elkezdik a Ferencvárosi rendező pályaudvar átépítését.

Az eddig megvalósult és tervezett fejlesztések a régebben egyközpontú városszerkezetet több központúvá alakítják. Mindjobban körvonalazódik a tervezett hat városrészközpont: a budai oldalon Óbuda, Moszkva tér és környéke, Mórincz Zsigmond körter; a pesti oldalon Újpest, Kispeszt és az Őrs vezér tér; sőt újabb központok is kialakulnak Kőbányán, Pesterzsébeten és Csepelen. Ez az átalakulás hozzájárul ahhoz, hogy mérséklődjen a különböző városrészek közötti ellátásbeli aránytalanság és a Belváros zsúfoltsága.

Népesség és foglalkoztatás

A népesség alakulásában döntő fordulat következik be: 1981—1985 között, első ízben, mintegy 18 ezer fővel csökken a főváros lakossága, a demográfiai számítások szerint Budapest lakossága 1985 végén kétfélmillió 46 ezer fő lesz.

A népesség alakulása a fővárosban két tényezőtől függ. Egyrészt a természetes szaporodástól, ami az élveszületések és az elhalálozások különbsége. Ez utóbbi aránya lényegesen nem változik, de a születési arányszám alacsony szinten marad, mivel a szülőképes női korosztályok létszáma csökken; másrészt a fővárosi bevándorlási többlettől, amely csökkenő tendenciájú. A vidéki foglalkoztatási lehetőségek bővülése, az életkörülmények országos közelítése folytán egyre mérsékeltabb ugyanis a főváros vonzereje.

E tendencián belül változik a különböző kerületek lélekszáma is. Mindenekelőtt azokban a kerületekben gyarapodik a lakosság, ahol a lakásépítés a legnagyobb mértékű: a III., IV., XI. kerületben, valamint a XVII., XX., XXI. kerületben. A peremkerületek súlya jelentősen növekedni fog a főváros népességén belül, viszont a belső városrészek népessége számottevően csökken. Az V—IX. kerületben a tervidőszak folyamán csaknem ötezer lakás szűnik meg, főképp a ferencvárosi rekonstrukció következtében. Ezekben a kerületekben így az előző tervidőszakot meghaladóan mintegy 50 ezerrel csökken a népesség. Ezzel a népesség a belső kerületekben 12 százalékkal csökken, a peremkerületekben pedig 22 százalékkal növekszik.

A főváros lakosságának korösszetétele is változik. A gyermekek száma — a prognosztika szerint — 13 ezerrel nő, ezen belül az általános iskolások száma 43 ezerrel lesz több, míg a bölcsődés és óvodás korúak száma csökken. Sajnos a legjelentősebb változás a munkaképes korúaknál következik be, számuk öt év alatt egymillió 184 ezerrel egymillió 157 ezerre csökken.

Ezt a tendenciát nem hagyhatják figyelmen kívül sem az iparvállalatok, sem a szolgáltató vállalatok és intézmények. A felépülő iskolákba, óvodákba, üzletekbe, kórházakba és más egészségügyi intézményekbe az új dolgozók ezreire lesz szükség. A területi munkaerő-számítások szerint a szolgáltató ágazatokba az iparból

vándorolnak át a dolgozók, és emiatt az iparban foglalkoztatottak száma — az előző tervidőszakhoz hasonlóan — mintegy 60—62 ezerrel csökken.

Iparfejlesztés

— kevesebb élőmunkával

Felvetődik a kérdés, hogyan biztosítható a fővárosi ipar fejlesztése csökkenő munkaerőbázison?

Hasonló volt a helyzet már régebben is. Ezért még a hetvenes évek közepén az érintett főhatóságok, valamint a fővárosi és a Pest megyei tanács elkészítették Budapest és vonzáskörzete iparának intenzív és szelektív fejlesztési koncepcióját. Eszerint Budapestet az ipari termelés fejlesztését csökkenő munkaerőbázison, az alacsony hatékonyságú iparágakból való átcsoportosítás és a termelékenység átlagosnál gyorsabb növelése útján kell végrehajtani. Azokat az iparágakat szabad fejleszteni, amelyek a lakosság ellátását szolgálják, vagy más okok miatt kötődnek a fővároshoz. Az alacsony hatékonysággal dolgozó üzemek tevékenységének fejlesztését pedig korlátozni kell, átprofilozni, esetleg megszüntetni.

A budapesti ipar kiemelt fejlesztési területei a következő években az elektronikai ipar, az energiatermelő berendezések gyártásának gépipari háttérére, valamint az alkatrész- és részegységgyártás lesznek. A központi fejlesztési programokhoz kapcsolódóan a kőzútijármű-gyártás, a gépipar, a gyógyszer-, növényvédőszer- és intermediergyártás, a vegyipar a szelektív iparpolitika által kiemelt fejlesztendő ágazat, központi program keretében fejlődik tovább a fővárosi elektronikai ipar is. A könnyűipari rekonstrukció elsősorban a minőségi és nem mennyiségi fejlődést, egyes szakágazatokban a szolgáltatások bővítését biztosítja, figyelembe véve a munkaerő további, várhatóan jelentős csökkenését. Az építőipari termelésben a fővárosi építési igény és kapacitás összevetése alapján elsősorban az épületfelújítási, -fenntartási kapacitások fejlesztésére van igény. Az ipari vállalatok többségénél — a reális lehetőségeknek megfelelően — a foglalkoztatott létszám további jelentős csökkentésével számolnak, a termelékenység mindenütt a termelékenység emelésével kívánják megoldani.

Budapesten és közvetlen vonzáskörzetében, a környező 43 Pest megyei városban, községben 2,4 millió ember él, az ország lakosságának 22 százaléka. Napenként tízezerrel járnak be gyorsvonaton, vonaton, autóbusszon dolgozni a fővárosba. Száz ezrek veszik igénybe a fővárosi kereskedelmi, egészségügyi hálózatot. Oktatási intézményeinkben is jelentős számú Pest megyei gyermek tanul.

Az együttműködés szerteágazó és bonyolult, ezért a fővárosi és Pest megyei tanács végrehajtó bizottsága már 1974-ben megállapodott az együttműködés legfontosabb területeiben. Azóta az együttes munka mind a tervezésben, mind a végrehajtásban gyümölcsözően folyik, mindkét tanács, illetve a lakosság hasznára.

Dr. Beck Béla

a fővárosi tanács vb terv- és közgazdasági főosztályvezetője